

Archeologisch onderzoek bij de molen de Nachtegaal

In de maand november heeft er een archeologisch onderzoek plaatsgevonden op de plek waar de molen de Nachtegaal tot 2011 stond, dus op het terrein van de heer Groen. Dit onderzoek was om meerdere redenen memorabel. Het archeologisch onderzoek bij molens staat landelijk gezien nog in de kinderschoenen.

Daarom werd deze opgraving door de hele molenwereld met meer dan normale belangstelling gevolgd. De opgraving is uitgevoerd door archeologen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed te Amersfoort. De leiding van de opgraving berustte bij Menno van der Heiden.

Voorafgaand aan de restauratie is er, zoals gebruikelijk, een archiefonderzoek gedaan om alle kennis over de molen en het gebied waar hij heeft gestaan in kaart te brengen. Alle gegevens zijn

neergelegd in een *Programma van Eisen*. Het bestuur van de Stichting tot behoud van de Nachtegaal was bijzonder geïnteresseerd om te weten of de standerdmolen die in de Middenbeemster is gebouwd in 1614 en is verplaatst naar de andere zijde van het dorp waar hij in 1660 bij een zware storm ondersteboven werd geblazen, naderhand naar de Hobrederweg is getransporteerd. De oudste kadastrale kaart van 1813 toont een duidelijk vierkantje; een symbool van een standerdmolen. Tegelijkertijd is er aanvullend bouwhistorisch onderzoek verricht door Gerard Troost, molendeskundige van de RCE naar de ouderdom van de restanten van de veldmuurtjes.

Het gebied direct om de molen en in de molen werd in vier kwadranten verdeeld waarna de opgraving begon in de zuidwestkwadrant. De opgraving bleek een taaie klus. De Beemster klei gaf niet mee en vergde van de onderzoekers sterkte beenspieren. De resultaten hebben er toe geleid dat we meer duidelijkheid hebben gekregen over het ontstaan van de huidige korenmolens. De molen is hier in de

17de eeuw gebouwd; in elk geval na 1660. Of de omgewaaide standerdmolen hier nog is herbouwd is op geen enkele manier gebleken. De daarvoor benodigde fundering, vier teerlingen, is niet aangetroffen. In het midden van de molen is een vierkante poer aangetroffen, wellicht de fundering van de koningsspil. De molen heeft tot de zestiger jaren een halfzolder gekend op de begane grond

waardoor het aannemelijk lijkt dat de koningsspil tot de begane grond doorliep. De veldmuurtjes en de tussenliggende poeren zijn gedateerd op gedeeltelijk 19de eeuws en gedeeltelijk 17de eeuws.

In de molen zijn in afvalkuilen de skeletten van meerdere honden gevonden. De bouwperiode, 17de eeuws, maakt een bouwoffer, zoals uit oudere eeuwen wel bekend is, hier nagenoeg onmogelijk. In de 17de eeuw werden deze bouwoffers nauwelijks of niet meer aangetroffen. De archeologen spraken over de "hondenmepper van de Beemster". Ten zuidwesten van de molen zijn tegen de sloot de resten van een beschoeiing gevonden met daarachter een grote hoop slachtafval.

In de molen zijn de restanten van een houten vloer aangetroffen. Oorspronkelijk bezat de molen een houten vloer maar die is na de Tweede Oorlog verwijderd omdat de eigenaar toen met een vrachtautootje naar binnen wilde rijden. Daartoe verving hij de houten vloer door een betonnen.

De opgegraven voorwerpen en materialen worden verder onderzocht. Te zijner tijd zal hierover door de archeologen een rapport worden gemaakt. Mochten daaruit interessante resultaten kenbaar worden dan zullen wij u daarover via onze website op de hoogte houden.

Jaap van der Veen
20 december 2012